

IZ SVETA TIŠINE

Glasilo Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije

ISSN 1318-1394

Letnik XXXII, št. 11 / november 2011

**KORPUS IN SLOVNICA
SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA**

V ŠPANIJI NE SIJE VEDNO SONCE

**SVETOVNO PRVENSTVO GLUHIH V KOŠARKI
V PALERMU**

MEDNARODNE NOVICE

POŠILJANJE PISNEGA IN SLIKOVNEGA GRADIVA ZA GLASILO IST

V naše uredništvo prihajajo različne vrste datotek in fotografij za objavo. Radi bi vas vnovič spomnili na že napisana navodila, kako in v kakšni obliki je treba pripraviti in poslati datoteke. Le ob upoštevanju navodil bomo lahko zagotovili kakovost našega tiskanega medija.

BESEDILNE DATOTEKE

Besedila naj bodo napisana v računalniškem programu Word. Besedila, poslana v programu PDF ali skenirana, bomo zavrnil, z izjemo vabil, diplom, dopisov, priznanj itd.

SLIKOVNE PRILOGE

Pri fotografiranju je za objavo dobre fotografije potrebno upoštevati naslednje nastavitve na posameznih napravah: če so digitalne fotografije narejene s fotoaparatom, izberite nastavev kakovosti slike HQ (3072 x 2304) ali SHQ (3072 x 2304). Nekateri profesionalni fotoaparati imajo za nastavev kakovosti slike črko L (Large). Tovrstne fotografije so običajno v formatu jpg, kar ustreza zahtevam našega glasila. Če pošiljate skenirane predloge, resolucijo (kakovost slike) nastavite na 300 dpi, širina pa naj bo vsaj trinajst centimetrov. Tako skenirano predlogo shranite v formatu jpg. Če nimate kakovostnega optičnega čitalca, vam priporočamo, da nam v uredništvo pošljete izvirno predlogo. Fotografije, ki ste jih naložili s svetovnega spleta, naj imajo ločljivost vsaj 1200 x 900 točk, datoteka pa naj bo velika vsaj 440 KB. Fotografije ne smejo biti prilepljene v Wordov dokument! Ko boste besedilo v Wordu poslali po elektronski pošti, zraven pripnite še fotografije v formatu jpg. Če poslane fotografije in besedila ne bodo ustrezala navodilom, bomo prisiljeni članke zavrniti oziroma jih objaviti brez fotografij.

UREDNIŠTVO IST

OBVESTILO UREDNIŠKEGA ODBORA

Pred vami je novembrska številka glasila Iz sveta tišine, v kateri boste našli veliko zanimivega in raznovrstnega branja. Prejšnja, obsežnejša številka, je bila posvečena mednarodnemu dnevu gluhih in dogodkom, povezanim z njim. Tokratno številko posvečamo aktualnim dogodkom in projektom ter športnim aktivnostim. Zahvaljujemo se vam za vaše prispevke in upamo, da boste z nami sodelovali še naprej. Glasilo Iz sveta tišine prispeva h kulturni istovetnosti in zgodovini gluhih, naglušnih, gluhoslepih ter oseb s polževim vsadkom, zato so vsi prispevki zelo pomembni. Rok za oddajo prispevkov za prihodnjo številko je **četrtek, 8. december 2011**.

Če bi želeli tudi sami napisati kakšen prispevek, ste pristrčno vabljeni, da ga pošljete po elektronski pošti ali na naslov Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije **s pripisom 'za IST'**.

Če se vam zdi naše glasilo zanimivo in ga želite tudi sami prejemati, vas vabimo, da nam na naslov Zveze ali po elektronski pošti sporočite svoje ime in priimek ter naslov, da vas uvrstimo med prejemnike glasila.

Ne pozabite tudi na spletno glasilo IST, ki je dosegljivo na naši spletni strani **www.zveza-gns.si**.

Še vedno velja vabilo za dejavno sodelovanje pri ustvarjanju našega skupnega glasila Iz sveta tišine. Svoje prispevke s priloženimi fotografijami nam pošljite na e-naslov **urednistvo.ist@zveza-gns.si**.

UREDNIŠTVO IST

Pismo našega urednika

Spoštovane bralke in bralci,

takoj na začetku bi vas rad opozoril, da v tokratni številki prilagamo obrazec za podporo razpisu zakonodajnega referendumu pod geslom 'Proti diskriminaciji invalidov in rušenju invalidskih organizacij'.

Državni zbor je z veliko večino vnovič potrdil spremembe Zakona o loterijskem preoblikovanju. Poslanci niso upoštevali podpornih mnenj Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, Urada predsednika republike, Sveta vlade za invalide, Državnega sveta, Varuhinje človekovih pravic in mnogih drugih. Zato smo se v invalidskih organizacijah odločili, da pričnemo z zbiranjem podpisov za razpis referendumu.

S sprejemom zakona želi država nameniti manj sredstev za financiranje programov, ki jih izvajamo. Iz omenjenih sredstev se financira tudi naše brezplačno glasilo. Želimo si, da bi ga lahko tiskali v barvi, vendar nam sredstva za to ne zadoščajo. Po novem zakonu jih bomo prejeli še manj, to pa bo ogrozilo tudi izhajanje glasila, ki prispeva h kulturni istovetnosti in zgodovini gluhih, naglušnih, gluhoslepih ter oseb s polževim vsadkom. Zato vas pozivamo, da izpolnite priloženi obrazec, ga podpišete na najbližji upravni enoti, kjer vam ga potrdijo, in ga dostavite v društvo ali na Zvezo. S podpisom boste podprli in zagotovili nemoteno izhajanje glasila Iz sveta tišine ter izvajanje posebnih socialnih programov v naših in društvih drugih invalidskih organizacij.

NE DOVOLIMO POLITIKOM, DA NAM VZAMEJO NAŠE GLASILO

Adem Jahjefendić

IZDAJATELJ: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Drenikova 24, Ljubljana, telefon: 01/500 15 00, telefaks: 01/500 15 22 **SPLETNA STRAN:** www.zveza-gns.si
GLASILO UREJA: Adem Jahjefendić, uredništvo.ist@zveza-gns.si **UREDNIŠKI ODBOR:** Zdenko Tomc, Franci Mulej, Boris Horvat, Nina Janžekovič, Aleksandra Rijavec Škerl, Nataša Kordiš
LEKTORICA: Barbara Perc **OBLIKOVANJE:** Franc Planinc **TISK:** Farba, grafične storitve d. o. o. Uredništvo si pridržuje pravico do objave, neobjave, krajšanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s poslanstvom in prostorskimi možnostmi glasila. V posameznih primerih mnenja posameznikov ne izražajo obvezno tudi mnenja ZDGNS. Nenaročenih besedil in fotografij ne vračamo. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisnim privoljenjem. Anonimnih prispevkov oziroma prispevkov, ki žalijo čast drugih, ne objavljamo. Glasilo je brezplačno in v javnem interesu, zaradi česar na podlagi 8. točke 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost (UL RS št. 89/98) ni zavezano k plačilu DDV-ja. Izhaja v nakladi 3.700 izvodov.

Fotografija na naslovnici: Jesen
Foto: Jan Orešnik

KAZALO

1. Pismo našega urednika
2. S sekretarjeve mize
7. Korpus in slovnica slovenskega znakovnega jezika
8. V Španiji ne sije vedno sonce
10. Za odrom
11. Varčne žarnice
12. Delavnica o samopodobi
13. Drago Jerman šestnajstič na likovni koloniji v Mozirju
14. Izlet v neznanu
15. Pikin festival
31. rekreativni kolesarski maraton
16. Svetovno prvenstvo gluhih v košarki
22. Kolesarski izlet v Bohinj
23. Mednarodne novice
24. V spomin

S sekretarjeve mize

V mesecih, ko nas spremlja megla in je potrebno upočasniti korak, je pomembno, da se na poti ne izgubimo. Poslanstvo invalidskih organizacij je zadovoljevanje potreb invalidov, za katere država ne zmore poskrbeti v celoti. To nalogo je z zakonom podelila invalidskim organizacijam, ki jo dopolnjujejo ali v celoti nadomeščajo na številnih področjih. Zato ne razumemo nekaterih poslancev, ki želijo v tej 'megli' voz obrniti v smer, katera dolgoročno ne prinaša izboljšav na področju delovanja invalidskih organizacij, temveč okrnitev in posledično drastično zmanjšanje obsega financiranja posebnih socialnih programov. Da se v tej 'megli' ne bi izgubili, moramo strniti naše vrste, argumentirano utemeljevati pravice invalidov in zaupati, da država ne bo bolj gluha od gluhih.

PRVI INVALIDSKI REFERENDUM V EVROPSKI UNIJI

Dogodki v zadnjem času so si sledili z veliko hitrostjo. Državni zbor je zavrnil veto Državnega sveta in z veliko večino vnovič potrdil sprejete spremembe Zakona o loterijskem preoblikovanju.

Poslanci niso upoštevali podpornih mnenj Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS), Urada predsednika republike, Sveta vlade za invalide, Državnega sveta, Varuhinje človekovih pravic in mnogih drugih. Zato je NSIOS poskrbel za medijsko osveščanje, številne sestanke, seje in posvetovanja o omejeni problematiki.

Najpomembnejši razlog za zavrnitev predloga zakona so vsebinsko zgrešene usmeritve ter njegovo prikrito oblikovanje, ne da bi se o njem posvetovali z invalidi, kot to narekujejo Zakon o invalidskih organizacijah in Konvencija OZN o pravicah invalidov, pomembno pa je tudi dejstvo, da so pri vseh dosedanjih spremembah zakona vedno sodelovali predstavniki invalidov. Zaradi tega

je prišlo do zahtev za razpis zakonodajnega referenduma ter zbiranja podpore volivcev pri sprejetju pobude proti diskriminaciji invalidov in rušenju invalidskih organizacij.

UKREPI ZA URESNIČEVANJE PRAVIC INVALIDOV DO DOSTOPA BREZ OVIR

Sodelovali smo v obsežni in dolgo trajajoči raziskavi, ki sta jo izvedla Urbanistični inštitut Republike Slovenije in Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo. Pregledali smo veliko materialov, dali mnogo pripomb in predlogov ter z argumenti podkrepili potrebe naših uporabnikov. Inštituta sta pripravila javno predstavitev rezultatov ter poleg urejanja dostopnosti do fizičnega, socialnega in ekonomskega oko-

Dr. Richard Sendi med predstavitvijo ukrepov za dostop brez ovir

Ija uredila tudi dostopnost invalidov do informacijskih in komunikacijskih tehnologij, saj so jim le tako polnopravno zagotovljene osnovne človekove pravice in svoboščine.

Upamo, da smo s projektom uspeli razviti orodje, ki bo invalidom omogočalo uresničevati pravice do dostopa brez ovir.

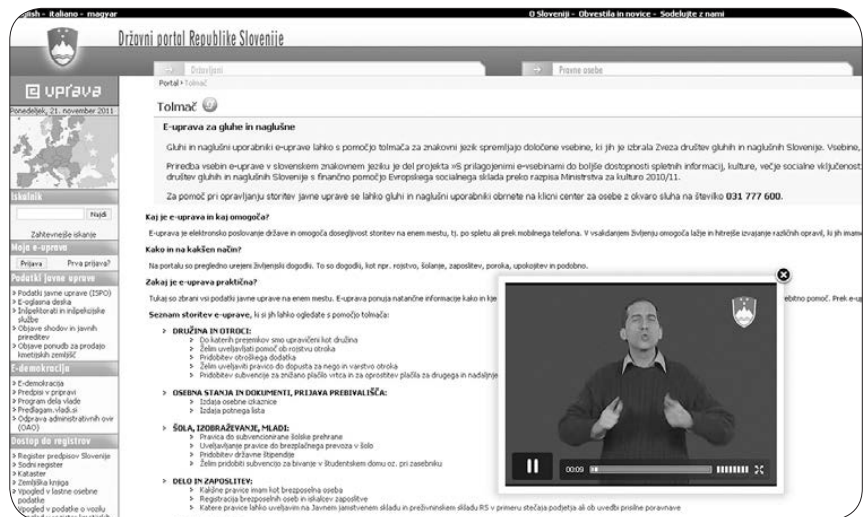
DOSTOPNOST NEKATERIH SPLETNIH VSEBIN V ZNAKOVNEM JEZIKU

Rezultati projekta Evropske unije 'Dostopnost do nekaterih spletnih vsebin v znakovnem jeziku' so že vidni na številnih spletnih straneh. Vsebine, ki si jih lahko ogledamo v znakovnem jeziku, so označene s posebno ikono.

Omenjeni projekt predstavlja velik korak pri osveščanju javnosti o dostopnosti vsebin v znakovnem jeziku.

Skupaj z Ministrstvom za javno upravo, Varuhom človekovih pravic in Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki so pri projektu sodelovali, pa načrtujemo tudi sklic novinarske konference.

ODPOVED 17. ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGER GLUHIH NA SLOVAŠKEM

Med pripravami na udeležbo naših predstavnikov na kongresu zimskih olimpijskih iger gluhih na Slovaškem je Športna zveza gluhih, ki deluje pod okriljem Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, urejala prijave na skupščino ter plačala prijavnino in nastanitev za naše udeležence. Tik pred otvoritvijo iger pa nas je presenetila novica, da je zaradi nepripravljenosti in suma zlorabe finančnih sredstev dogodek odpovedan.

Naši predstavniki so bili pripravljeni na potovanje, športniki številnih reprezentanc pa so bili že na prizorišču tekmovanj. Ker želimo, da se nam vplačana sredstva vrnejo, so nas v zvezi s kazensko ovadbo zoper slovaškega državljana z vrhovnega državnega tožilstva Slovaške zapro-

sili, naj se zglosimo pri preiskovalnemu sodniku na Okrožnem sodišču v Ljubljani. Sodišču smo posredovali vse informacije, ki jih imamo, ter zahtevek za povrnitev stroškov, sedaj pa čakamo na njihovo odločitev.

VLADA LOTERIJI SLOVENIJE PODELILA KONCESIJO ZA PRIREJANJE IGRE NA SREČO EUROJACKPOT

Kot svetilnik v gosti megli nejasne prihodnosti nas je razveselila informacija, da je Vlada sprejela sklep o podelitvi koncesije Loteriji Slovenije za prirejanje klasične igre na srečo, imenovane Eurojackpot. Če se bo situacija stabilizirala, nam omenjena odločitev dolgoročno daje upanje na boljše financiranje naše dejavnosti in posledično pravic naših uporabnikov. Naj omenim, da je Vlada zavrnila predlog za 10-letno koncesijo in podelitev zagotovila do 30. junija 2016.

MARINO KEGL ZMAGAL NA TENIŠKEM TURNIRJU ŠKODA OPEN NA ČEŠKEM

Marino Kegl

V mestu Mlada Boleslavu na Češkem, kjer je največja tovarna avtomobilov Škoda, je potekal mednarodni članski turnir gluhih in naglušnih v tenisu. Skupaj z Marinom Keglom se veselimo zmage na turnirju, kjer je v dveh nizih prepričljivo premagal

domačina, in mu iskreno čestitamo. S tovrstnimi nastopi se naš mladi teniški up pripravlja na odmevnejša evropska in svetovna tekmovanja.

SEJA UPRAVNEGA ODBORA SOCIALNE ZBORNICE SLOVENIJE

Sodeloval sem na seji upravnega odbora Socialne zbornice Slovenije, kjer smo obravnavali tudi problematiko na področju socialnovarstvene dejavnosti. Od zamrznitve pogajanj z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve se je zbornica odločila, da samostojno pripravi novi predlog zakona in ga predloži ministrstvu ali neposredno Državnemu zboru. Z njim se bo v času, ko se soočamo z načrti države, da bo postopno krčila socialne pravice, zagotovilo stabilnost in trajnost. Socialna zbornica je tudi partner ministrstva pri izvajanju projekta pripravništva, v okviru katerega vsako leto razpišejo okrog 150 pripravniških mest. To je lahko priložnost za društva, da s širjenjem obsega dela in programov v okviru projekta za določeno obdobje zaposlijo pripravnika. Vse informacije v zvezi s projektom so objavljene na spletnih straneh socialne zbornice.

IMENOVANJE ČLANOV SVETA ZA TEHNIČNE PRIPOMOČKE

Na poziv Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je Nacionalni svet invalidskih organizacij

Slovenije (NSIOS) izvedel volitve in imenovanje treh predstavnikov reprezentativnih in drugih invalidskih organizacij v Svet za tehnične pripomočke, ki ga določa 18. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov. Omenjeni svet ima dvanajst članov – tri predstavnike Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, tri predstavnike Ministrstva za zdravje, tri predstavnike Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in tri predstavnike, ki jih predlaga NSIOS. Veseli smo bili podpore številnih organizacij, ki so kot članico podprle predsednico Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije Frido Planinc. Naloga Sveta za tehnične pripomočke je, da vsaj enkrat letno v skladu z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov ter drugimi predpisi, ki urejajo pravico do tehničnih pripomočkov, pregleda in uskladi nabor le-teh, tako da se pripomočki in pravice do njihovega uveljavljanja v zakonu in različnih predpisih ne podvajajo.

Na Zvezi in s predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve smo se večkrat sestali, da bi uskladili pravilnik, seznam in priloge, potrebne za uveljavljanje omenjene pravice. Ministrstvo namerava še letos zaključiti vse postopke, da bi s 1. januarjem 2012 pravica lahko začela. Na pogajanjih sodelujemo Frida Planinc, Branko Gornjec, Milan Kotnik, Gorazd Orešnik in jaz kot član delovne skupine Ministrstva. S pomočjo strokovne službe Zveze in predstavnikov društev smo svoje delo opravili, ministrstvo pa mora poskrbeti, da se predlog pravilnika medresorsko uskladi. Upamo, da v seznam pripomočkov

ne bodo posegali. V skladu z zakonom mora pravilnik potrditi tudi Svet za tehnične pripomočke, kjer imamo svojo predstavnico, ki se bo odzvala, če bo prišlo do krčenja obsega pripomočkov.

V seznam so vključeni tehnični pripomočki za gluhe, naglušne, gluhoslepe in osebe s polzevim vsadkom. Ko dobimo končni predlog ministrstva, vas bomo o njem takoj obvestili.

TV zanka

Računalnik s spletno kamero

Prenosni telefon z videotehnologijo

OSTANIMO V STIKU

S predstavitvijo programov Zveze, zlasti Centra možnosti in spletnih strani, smo sodelovali na največjem prostovoljnem projektu letošnje jeseni, v okviru katerega so mladi prostovoljci starejšo generacijo učili uporabe računalnika, e-pošte in svetovnega spleta. Glavni cilj projekta je bilo spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja.

DOSTOPNOST DO TOLMAČA V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU

Kljub številnim pozivom še vedno nismo prejeli vabila na delovni pogovor na Ministrstvu za šolstvo in šport o možnosti uporabe tolmača za gluhe dijake v srednjem izobraževanju.

Ker smo s strani dijakov prejeli veliko pripomb glede uveljavljanja njihovih pravic, želimo, da se omenjena problematika čim prej uredi.

V zvezi s tem pričakujemo odziv ministrstva, in ne bomo odnehali, dokler se ne sestanemo.

DAN KOŠARKE

Ob povratku reprezentance gluhih s svetovnega prvenstva gluhih v košarki smo organizirali ekshibicijsko tekmo med reprezentanti pod vodstvom glavnega trenerja Izidorja Križana in izzivalci pod vodstvom pomočnika glavnega trenerja Bogdana Tanasiča.

V prijetnem vzdušju s spodbudo gledalcev smo si ogledali spopad med reprezentanti in številnimi potencialnimi člani najuspešnejše reprezentance gluhih v Sloveniji.

NADZOR EVROPSKEGA RAČUNSKEGA SODIŠČA NAD EVROPSKIM PROJEKTOM ZVEZE

Prostore Zveze in dokumentacijo v zvezi z evropskim projektom si je najprej ogledala slovenska revizijska skupina, za njo pa še evropska. Z izpeljavo projekta so bili zadovoljni, saj smo zadostili vsem pogojem. V revizijo so bili vključeni tudi predstavniki Ministrstva za kulturo. Revizijsko poročilo pričakujemo v kratkem.

Ekshibicijska
tekma

MARIBOR – OBČINA PO MERI INVALIDOV

Milan Kotnik

Novice, da so v Mestni občini Maribor za podpredsednika Sveta za invalide imenovali sekretarja Društva gluhih in naglušnih Podravja Maribor Milana Kotnika, smo se zelo razveselili. Z imenovanjem prevzema pomembno odgovornost za delo vseh invalidov na območju Maribora ter omogoča večjo prepoznavnost oseb z okvaro sluha. Po Branku Gornjecu iz Murske Sobotice je Milan drugi predstavnik gluhih in naglušnih, izvoljen za predsednika oziroma podpredsednika omenjenega sveta. Iskrene čestitke.

SEJA UPRAVNEGA ODBORA ZVEZE

Na redni seji upravnega odbora smo poleg tekočih aktivnosti obravnavali tudi vsebinski in finančni načrt z naložbami za Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij za leto 2012. Načrt smo potrdili in v skladu z razpisom v roku oddali skupno vlogo. Sledijo ocenjevanja programov, decembra pa pričakujemo sklep. Obseg sredstev bo manjši kot lani, saj je obseg razpisanih sredstev za leto 2012 manjši od obsega sredstev za leto poprej.

Upravni odbor ZDGNS

ZAKON O VOZNIKIH ZA GLUHE

Neprijetno nas je presenetila odločitev zakonodajalca, da se Zakon o voznikih spremeni v delu, ki se nanaša na gluhe. V njem so za prvo skupino voznikov dodali dodatne omejitve in pogoje za gluhe voznike. S predstavniki društev smo takoj sklicali sestanek in na Ministrstvo za notranje zadeve naslovili pritožbo ter predloge za spremembo uredbe. Zahtevali smo, naj se gluhe voznike obravnava, tako kot doslej, ter naj se od njih ne zahteva dodatnih pregledov in jim postavlja dodatnih pogojev. Želimo tudi, da se gluhim in naglušnim voznikom omogoči

uvrstitev v drugo skupino voznikov, ki ureja poklicne voznike. V podkrepitev zahtev smo jim posredovali analizo in primerjavo z drugimi evropskimi državami, predvsem z Nizozemsko, Švedsko in Nemčijo, kjer so gluhe in naglušne osebe zakonsko uvrščene v prvo skupino, poleg nje pa še v drugo. S tako ureditvijo bi tudi v Sloveniji sledili evropski ureditvi nediskriminacije voznikov z okvaro sluha.

Vsi programi na državni ravni potekajo tekoče in glede na obseg denarnih prilivov. Ne glede na vso meglo, ki se vije okoli nas, je naša vizija jasna in določena, naša naloga pa je, da ji sledimo.

Matjaž Juhart

Gluhi voznik

Korpus in slovnica slovenskega znakovnega jezika

Misel, kako se raziskovalno lotiti slovenskega znakovnega jezika, je zorela kar nekaj časa in se nazadnje uresničila na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Zametek sodelovanja med Filozofsko fakulteto in skupnostjo gluhih je bila predstavitev mag. Boštjana Jerka maja leta 2008 na srečanju, ki mu ljubkovalno pravijo JOTA (Jezikovno Tehnološki Abonma) in ga organizira dr. Špela Vintar. Srečanja se je udeležil tudi predstojnik Centra za znakovni jezik in komunikacijo z gluhihimi osebami (Zentrum für Gebärdensprache und Hörbehindertenkommunikation) Univerze Alpe Adria iz Celovca izr. prof. dr. Franz Dotter. Dr. Dotter je pripravil projekt, v katerem je želel primerjati različne evropske znakovne jezike, s pomočjo Matjaža Juharta z Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije pa sva z dr. Dotterjem vzpostavila stik.

Omenjeni projekt žal ni bil sprejet v financiranje, ostala pa je želja strokovnjakov s Filozofske fakultete po jezikoslovnem raziskovanju slovenskega znakovnega jezika. Sledila je prijava podobnega projekta na Agencijo za raziskovanje in razvoj, ki prav tako ni bila uspešna, zato je bilo treba počakati na novi razpis.

Agencija za raziskovanje in razvoj je v Uradnem listu RS št. 76/2010 z dne 1. 10. 2010 objavila razpis z naslovom Javni razpis za (so)financiranje raziskovalnih projektov za leto 2011 – razpis v letu 2010, v okviru katerega je namenila sredstva za financiranje oziroma sofinanciranje projektov na različnih znanstvenih

področjih, med njimi tudi za humanistične projekte. S prijavo smo se uspešno prebili v drugi krog, nato pa z olajšanjem prejeli novico, da je bil naš projekt sprejet. Tako smo na prvič v zgodovini Filozofske fakultete začeli izvajati projekt s strokovnim naslovom Korpus in slovnica slovenskega znakovnega jezika.

Korpus je zbirka besedil, ki so namenjena raziskavi uporabe jezika, v našem primeru posnetkov posameznih govorcev v znakovnem jeziku.

RAZISKOVALNA SKUPINA

Projekt vodi izr. prof. dr. Špela Vintar, ki ima dolgoletne izkušnje z gradnjo besedilnih korpusov in računalniško podprtim raziskovanjem jezikov.

Drugi član skupine, pobudnik projekta in tehnični vodja je mag. Boštjan Jerko, ki je tudi tolmač slovenskega znakovnega jezika in otrok gluhih staršev. Za tretjega člana pa smo želeli imeti gluho osebo. Uradni pogoj za člana raziskovalne skupine je bila sedma stopnja izobrazbe, nujno potrebno pa je bilo tudi dobro znanje in poznavanje slovenskega znakovnega jezika. K sodelovanju smo povabili Marjetko Kulovec, ki je zaposlena na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani, kjer se ukvarja s poučevanjem slovenskega

znakovnega jezika. Vsi člani smo na projektu zaposleni delno, v okviru razpoložljivih sredstev. Na projektu sodeluje tudi raziskovalna skupina z Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, ki jo sestavljajo dr. Mateja Jemec Tomazin, dr. Mojca Žagar ter vodja dr. Andreja Žele, ki se je že srečala z raziskovanjem slovenskega znakovnega jezika.

NAČRT DELA

V prijavi projekta smo v povzetku zapisali: 'Korpus in slovnica slovenskega znakovnega jezika je projekt, ki je namenjen izgradnji uravnoteženega in reprezentativnega korpusa označenih video posnetkov slovenskega znakovnega jezika (v nadaljevanju SZJ). S korpusom bomo najprej omogočili izdelavo standardizirane opisa kretenj in pomenskih oznak ter nato pilotske slovnice SZJ. Za gradnjo korpusa bomo za začetek uporabili obstoječe posnetke, hkrati pa posneli tudi nove s pomočjo uravnoteženega vzorca uporabnikov znakovnega jezika v Sloveniji. Korpus bo sestavljen iz spontanin in pripravljenih besedil ter uporabnikov različnih starostnih skupin, spolov in regij. Posnetki bodo ročno označeni s pomenskimi oznakami z uporabo programskega orodja ELAN. Korpus pomenskih oznak bo nato analiziran polavtomatsko na podlagi kvantitativnih podatkov. V drugem delu bomo zgradili frekvenčno listo kretenj in ugotovili osnovni standard kretenj SZJ. Poleg tega bomo podatke jezikovno analizirali, da ugotovimo skladenjske, oblikoslovne, leksikalno-semantične in besedilne ravni SZJ. Te ugotovitve bodo pripomogle pri pripravi pilotske slovnice SZJ. V projektu bodo sodelovali tudi ključni partnerji na tem področju: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik ter Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana.'

Naj na kratko povzamem: pridobili bomo čim več različnih posnetkov gluhih oseb, ki kretajo v slovenskem znakovnem jeziku v t. i. prostem

govoru, in zapisali pomen kretenj na posnetkih. Na podlagi teh podatkov bomo natančno vedeli, katere kretnje se največkrat uporabljajo za določene pomene, in hkrati pripravili dobro osnovo za pripravo slovnice SZJ.

CILJI PROJEKTA

Projekt ima dva osnovna cilja: pripravo osnovne infrastrukture podatkov o SZJ z označevanjem korpusa SZJ ter pripravo standardnega nabora kretenj in izdelavo pilotske slovnice SZJ na podlagi označenega korpusa. Pripravili bomo zbirko posnetkov, te posnetke pomensko označili in zapisali osnovno slovnico na podlagi uporabe SZJ.

Tako se bomo pridružili podobnim projektom, ki v svetu že obstajajo, kot na primer:

- nemški znakovni jezik Uni Hamburg (<http://www.sign-lang.uni-hamburg.de/>),
- avstralski znakovni jezik Auslan (<http://www.auslan.org.au/>),
- korpus nizozemskega znakovnega jezika NGT (<http://www.ru.nl/corpusngtuk/>),
- korpus češkega znakovnega jezika (<http://www.ksi.mff.cuni.cz/sw/znak.html>),
- korpus italijanskega znakovnega jezika Uni Milano (<http://www.dizlis.it/>),
- korpus britanskega znakovnega jezika (<http://www.bsllcorpusproject.org/>).

**mag. Boštjan Jerko
dr. Špela Vintar
Marjetka Kulovec**

V ŠPANIJU NE SIJE VEDNO SONCE

*ali kako so dijaki Zavoda za gluhe in naglušne
Ljubljana obiskali Univerzo Alicante*

Udeleženci obiska v Španiji

Obljuba dela dolg. Ne glede na čas, ki izpolnjevanju obljub ni preveč naklonjen, se najdejo ljudje, ki jo dajo in držijo. Njihova trmoglavost in vztrajnost nas opozarjata na to, da je obljuba treba izpolniti. Dolg, ki izhaja iz obljube, nima zveze z logiko profita, ampak le z idejo dobrega. Je nekakšna prerokba, napoved prihodnosti. Vnaprej napove, kaj se bo zgodilo. Če se to ne zgodi, se 'duh' obljube vrača v posameznikovo življenje in ga črviči, dokler ne uresniči dane besede.

V duhu zapisanega je bila brez pomislekov dana svojevrstna obljuba, s katero je 15 dijakinj in dijakov srednje šole Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana s tremi učitelji spremljevalci in tolmačko slovenskega znakovnega jezika dobilo priložnost, da za dva tedna odpotujemo v španski Alicante. Natančneje, Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe je leta 2010 finančno podprl projekt

Leonardo da Vinci z naslovom Prebiranje znakov, mi pa smo ga izvedli konec letošnjega šolskega leta.

S projektom so dijaki Lorelai, Jan, Miha, Matjaž, Janez, Saša, Manja, Stane, Nina, Monika, Tomaž, Sabina, Emina, Matej in Jakob dobili možnost spoznati in naučiti se koncepta znakovne pisave, kar se v Sloveniji do tedaj še ni zgodilo. Ne v šolah ne v društvih oziroma zvezi gluhih, ki predstavljajo osnovni prostor opismenjevanja in ohranjanja kulture gluhih.

Znakovna pisava, natančneje zapis znakovnega jezika, je le eden izmed sistemov zapisovanja znakovnih jezikov. Pisavo, ki smo jo želeli spoznati, je leta 1974 izumila Valerie Sutton, in je za razliko od drugih sistemov, glede na rabo, mnogo bolj enostavna, natančna in uporabljiva. Uporablja se jo v več kot 30 državah sveta in poleg znakovnega jezika predstavlja kulturni fenomen,

Na delavnici

ki utrjuje predstavo gluhe skupnosti kot jezikovne manjšine.

Povezal sem se z lingvistko dr. Irmo Munoz Baell z Univerze Alicante, eno redkih celovitih poznavalk španske znakovne pisave gluhih. Skupaj sva sestavila program našega obiska, ki smo ga z učiteljema Jasno Lesar in Alešem Zavrhom po dolgotrajnih in napornih pripravah uspešno izpeljali.

Poleg delavnic znakovne pisave smo se imeli na Univerzi Alicante priložnost učiti španski znakovni jezik, spoznati univerzo, študijske programe, različne projekte ter knjižnico, ki nas je zelo navdušila. Predstavili so nam, kako pedagoško delo prilagajajo študentom s posebnimi potrebami, ter kako bi lahko nadgradili naše delo in učvrstili vezi. Srečali smo se z gluhihimi študenti ter obiskali številne institucije, ki skrbijo za gluhe in naglušne ter njihovo kulturo - društva, zveze in ustanove, kjer so zaposlene gluhe osebe.

Ogledali smo si številne znamenitosti, vsako potovanje pa ponuja tudi posebno priložnost tako imenovanega prebiranja znakov – časopisov, knjig, filmov in kretenj. Ne le znakov pisave, kot smo zapisali v projektu, ampak znakov, s katerimi so prepredena naša življenja. Posebno pozornost smo namenili znakom, ki urejajo odnose, medsebojna razmerja, nas same. Ti znaki niso povsod enaki. Med seboj se razlikujejo ter delajo življenje bolj pestro in zanimivo. Ponekod se ljudje, ki se prvič srečajo, objamejo in poljubijo na

lica, drugod, na primer pri nas, pa se rokujejo. In prav tovrstno razlikovanje, ki je na potovanjih še posebej očitno, je naš obisk v Španiji naredilo zanimiv, nepozaben in čaroben.

Dijaki so že pred odhodom občutili svojevrsten nemir, potovalno mrzlico, ki je podžigala njihovo radovednost in z novimi občutki o drugačnem svetu, ljudeh, navadah, obnašanju, hrani, vonjih ter okusih širila njihovega duha. Tokrat niso bili oni tisti, ki se jih opazuje, drugačni in nenavadni, ampak so sami opazovali 'drugačne' Špance.

Kljub intenzivnim pripravam so imeli mnogi dijaki težave z obnašanjem ter sprejemanjem drugačnosti gostiteljev in samih sebe. Zaradi tega so tovrstna potovanja tako zelo pomembna, saj širijo duha in otrokom predstavljajo prestopanje navideznih meja. Razlike med predstavami in realnostjo so in bodo vedno obstajale. Hendikepiranega mladostnika lahko dobro spoznamo, le če z njim potujemo ali delamo pod drugačnimi pogoji, kot so v učilnici, kjer posameznike ves čas spremlja budno strokovno oko, ki pogosto vidi tisto, kar želi videti. Ljudje se na potovanjih bolje spoznamo, človek pokaže svoj značaj in pri sebi lahko odkrije lastnosti, za katere ni vedel, da jih ima.

Zato nam je omenjena izkušnja ponudila odlično priložnost, da skupaj z mladostniki ugotovimo ter poskušamo razumeti, kaj se z nami dogaja. Potovanje je vplivalo na naše odnose, saj so mnogi doživeli spremembe ali preobrazbo. Pojavile so se razlike, ki niso bile vedno prijetne, in so dostikrat odražale zadrego in stisko. Pogovorili smo se o razliki med toleranco in solidarnostjo. Hitro so dojeli, da tolerantnost do drugih, pa naj bodo Španci, Romi, homoseksualci ali gluhi, predstavlja vzvišen in ciničen odnos, v katerem zaradi politične korektnosti dajemo vtis, da drugačnost sprejemamo, v resnici pa je ne prenesemo in odklanjamo. Gluhi in naglušni mladostniki ter mladi s polzevim vsadkom oziroma z govornimi težavami so na

dnevni srečanjih pripovedovali, da se jim zdi, da gredo drug drugemu na živce, ker kretajo ali govorijo, ker ne govorijo artikulirano ali ničesar ne razumejo. Gluhi so izkazovali zelo ambivalentne občutke in reakcije do sliščih vrstnikov in obratno. Zato nam je koncept solidarnosti na pot prišel v pravem trenutku. Za solidarnost ni pomembno, ali drugega razumemo in sprejemamo v njegovi drugačnosti, saj od nas pričakuje le spoštovanje medsebojnih pravil delovanja ter zahteva kod diskretnosti, ki naša življenja ureja tako, da lahko dostojno živimo. Na potovanju po Španiji smo se naučili, da so pravila, kot je bonton (spoštljivo obnašanje do drugih in spoštovanje meja, ki jih ne smemo prekoračiti, da ohranimo dostojanstvo), pomembna.

Kljub drobnim, a za življenje pomembnim izzivom, je bil projekt zelo uspešen. Zanj se je trudilo veliko ljudi – sodelavci, starši, donatorji in mladostniki, ki so pripravili številne kulturne večere, kuhali kosila in večerje ter sebe, zavod in Slovenijo prikazali v pozitivni luči. Domov smo se vrnili z obilico vtisov, spominkov, znanj ter elektronskih naslovov, predvsem pa z novimi idejami in neprecenljivimi izkušnjami. Le-te predstavljajo priložnosti, da svet, v katerem živimo, obogatimo z novim vedenjem in vrednotami, predvsem pa z odprtostjo, ki smo jo z uresničitvijo projekta lahko doživeli.

Tovrstni projekti kljub tegobam, stiskam in nejevolji vlivajo upanje. Obljuba v ljudeh vzbudi občutek dolžnosti, ustvarjalnost, čast in zaupanje. Zaradi nje se med seboj povežemo in delujemo na poseben način. Da bi jo izpolnili, naredimo vse, kar je v naši moči. Moč dane besede seže globoko v naše odnose. Gre za notranjo vez, ki posameznika, ki da obljubo, odgovorno in ustvarjalno poveže z idejo in sočlovekom.

V Španiji nam ni vedno sijalo sonce, bilo pa je vredno našega truda in obljube. Bilo je naporno, a dobro potovanje.

Dušan Dvorščak

ZA ODROM

Društvo, ki organizira mednarodni dan gluhih, običajno pripravi tudi kulturno prireditev. Za letošnje praznovanje si je Lada zamislila gledališko igro Babica pripoveduje. Zgodbo je prilagodila tako, da ne govori le o Rdeči kاپici, temveč seže tudi v zgodovino, ko kretanje ni bilo zaželeno in so ga stroge učiteljice dosledno prepovedovale. To so bili časi, ko gluhi razen kretenj nismo imeli ničesar v svojih rokah.

Pri predstavi so aktivno sodelovali varovanci dnevnega centra in majhni otroci gluhih staršev. Vaje so se začele v maju in so bile vsako sredo. Julija smo počivali, sredi avgusta pa nadaljevali s polno paro. Na začetku ni vse gladko teklo, saj smo se morali naučiti, kako se nastopa na odru. Kretnje morajo biti poudarjene ter različne in treba je biti obrnjen k občinstvu. Tudi otroci so bili zelo živahni, počasi pa smo napredovali.

Nekaj dni pred proslavo smo vadili v Kinu Šiška, da smo dobili občutek na odru, generalki pa sta bili na predvečer nastopa v prostorih društva in na dan proslave v dvorani. Treme nismo imeli. Pravzaprav je šlo za igro dveh vrtcev – malčkov in predstavnikov dnevnega centra za starejše gluhe, ki je tudi nekakšen vrtec, in prav zato generator ustvarjalnosti v tretjem življenjskem obdobju. Upam, da bo še dolgo tako uspešno deloval.

Besedilo in fotografije:
Slavko Pavlič

Prva vaja v društvu

Mali igralci z mentorico Lado

V garderobi pred nastopom

Varčne žarnice

Evropska komisija je sprejela odločitev, da prihodnje leto ukine standardne žarnice, ki imajo 130-letno zgodovino. Na voljo bodo le še energijsko varčne LED in halogenske žarnice.

Varčne žarnice

V mnogih trgovinah so standardne žarnice že začeli izločati iz prodaje, kar za gluhe predstavlja svojevrstni problem, saj so najbolj primerne za uporabo v različnih tehničnih pripomočkih, kot je na primer svetlobni zvonec. Nove žarnice nam povzročajo probleme, saj zasvetijo prešibko ali z zakasnitvijo, in se hitro kvarijo.

Nekateri uporabniki tehničnih pripomočkov so začeli uporabljati halogenske žarnice, vendar pa je to povezano s predelavo priključkov, kar prinaša dodatne stroške. Tudi sam sem pred leti kupil zvonec z bliskavico znanega proizvajalca, ki se kljub visoki ceni ni izkazal.

Uporabljal sem ga lahko le v garaži, ki mu je bila najbliže, v pritličju in nadstropju pa signala ni lovil. Osebe z okvaro sluha smo pri uvedbi

omenjenih ukrepov spet prikrajšane za pravice. Sistemi s standardnimi žarnicami brezhibno delujejo več let in prepričan sem, da jih uporablja večina gluhih in naglušnih. Edini način, da bomo te sisteme lahko še naprej uporabljali, je da v trgovinah pokupimo zaloge standardnih žarnic, ki jih bodo dokončno prepovedali leta 2016.

Navadna žarnica

Varčne žarnice predstavljajo strup za okolje in za naše oči. Delal sem v grafičnem podjetju, kjer je osvetlitev zelo pomembna, vendar se mi je zaradi neonske svetlobe vid močno poslabšal, zato sem se moral invalidsko upokojiti.

Na svetovnem spletu sem prebral, da bomo z varčnimi žarnicami v gospodinjstvih na leto privarčevali le 50 evrov. Zato ne razumem, zakaj je standardne žarnice potrebno ukiniti. Uporabniki tehničnih pripomočkov bomo imeli z varčnimi žarnicami le več okvar in stroškov.

KAKO KAKOVOSTNE SO VARČNE ŽARNICE?

V nemški reviji ÖKO-Test dvomijo o učinkovitosti varčnih žarnic, saj šibkeje svetijo, se pogosto kvarijo ter vsebujejo strupe in oddajajo migajočo svetlobo. Ko so testirali varčne žarnice različnih proizvajalcev, so ugotovili veliko odstopanj, saj nekatere zasvetijo tudi z minutnim zamikom, in prav zaradi tega so neuporabne za svetlobne zvonce.

Ker oddajajo migajočo svetlobo, lahko povzročajo glavobol, vrtoglavico, slabo počutje in hormonske težave, posebej pa škodijo očem. Vsebujejo živo srebro, če pa so nepravilno odvržene, lahko le ena onesaži tudi do 30.000 litrov pitne vode.

Franci Mulej

DELAVNICA O SAMOPODOBI

Naše društvo je organiziralo zanimivo delavnico o samopodobi. Udeležilo se je dvajset članic in članov. Ko sem jih opazovala med klepetom, sem ugotovila, da imajo nekateri popolno okvaro sluha, nekateri pa slišijo s pomočjo slušnega aparata. Ob tem me je prešinila misel, da je društvo prijeten prostor, kjer sta gluhotata in naglušnost sprejeti kot ostale osebnostne lastnosti, po katerih se posamezniki razlikujemo.

O samopodobi je predavala Darja Fišer, tolmačila pa Polona Dobnik. Tematika nas je zanimala, zato smo aktivno sodelovali. Predavateljica je na mizi razgrnila plakat, na katerem so bili narisani trije simboli, ki so ponazarjali psihično počutje posameznika, in pod katere smo se podpisali na začetku ter na koncu predavanja. Prvi simbol je ponazarjal žalost, drugi nevtralnno počutje, tretji pa veselje, ki si ga vsi želimo, čeprav ni potrebno, da smo vedno veseli in nasmejani. Ponavadi prehajamo iz enega razpoloženja v drugo, podobno kot se menjavajo sončni in deževni dnevi.

Na začetku smo se narisali, tako kot se vidimo. Nastajale so zanimive slike, nekatere otroško preproste, druge podrobnejše. Nekateri so narisali avtoportret, drugi pa sebe v okolju ter svojo podobo razložili z besedami.

Rdeča nit delavnice je bilo zavedanje, da smo sami odgovorni za samopodobo, ne pa da odgovornost prelagamo na druge. Ni pomembno, kaj drugi mislijo o nas, ampak kaj mislimo o sebi, svojem vedenju, mišljenju in dejanjih. Menim, da je pomembno tudi, kaj drugi mislijo o nas, še bolj pa, kaj si mislimo o sebi. Vsi niso bili enakega mnenja. Eden od udeležencev je jasno povedal, da je zelo pomembno, kaj drugi mislijo o nas, saj se le tako lahko uživimo v sočloveka in njegove težave.

Gluhe osebe se na vseh ravneh življenja in dela srečujejo s komunikacijskimi ovirami, ki pa nimajo neposrednega vpliva na samopodobo. Njihov vpliv je le posreden in odvisen od tega, kako jih posameznik doživlja. Zaradi njih se lahko počuti manj sposobnega ali celo manj vrednega od tistih, ki se z omenjenimi ovirami ne srečujejo. Občutek manjvrednosti pa lahko odločilno negativno vpliva na samopodobo.

Zelo pomembno pri samopodobi je, da si upamo biti drugačni od drugih in se pri tem ne počutimo manjvrednih. V preteklosti se je gluhotata imela za nekaj slabega, kar je treba skriti, zato gluhi ljudje v javnosti niso smeli uporabljati svojega maternega jezika – jezika kretenj.

Čeprav je današnja družba svobodomiselnostna in bolj humana, znakovni jezik pa zakonsko priznan, je pot do boljšega družbenega položaja gluhih in naglušnih še dolga. Kljub temu pa lahko vsakdo spremeni mišljenje o sebi, saj bo le tako izboljšal samopodobo. Tega smo sposobni prav vsi.

Dogajanje na delavnici sta za Spletno TV posnela Anita Ivačič in Samo Petrač, ki sta za mnenje povprašala dva udeleženca.

Upam, da bomo v prihodnje deležni še kakšne delavnice s podobno tematiko, vsem udeležencem pa želim uspešno izboljšanje samopodobe.

Vlasta Florjan
MDGN Velenje

Trak, kamor je vsak zapisal svoje trenutno počutje

Zanimanje za delavnico je bilo veliko

Drago Jerman z eno svojih umetnin

Mozirska cerkev

Eden najljubših motivov

Drago Jerman že šestnajstič na likovni koloniji v Mozirju

Malokdo, ki se giblje ali dela v krogu oseb, ki imajo okvaro sluha, ne pozna gluhega slikarja in umetnika Draga Jermana. Riše in ustvarja že od otroških let. Je samouk, svoje spretnosti pa je uril med šolanjem in kasneje na različnih kolonijah. Žal je bil zaradi gluhotе prikrajšan za izobraževanje na tem področju, že šestnajstič pa se je udeležil likovne kolonije extempore. Na omenjeni, sedemnajsti, koloniji so se na študijskih dnevih srečali likovni ustvarjalci iz Slovenije in zamejstva, ki so spoznavali tudi naravne in kulturne znamenitosti Mozirja z okolico.

Organizator kolonije Jure Repenšek se je z Dragom spoznal pred mnogimi leti. Navdušil se je nad njegovimi deli, zato ga vsako leto povabi v Zgornjo Savinjsko dolino, kjer je v ospredju izmenjava strokovnih izkušenj med akademskimi in ljubiteljskimi likovnimi umetniki. Kolonija poteka štiri dni, udeleženci pa vsak dan ustvarjajo, vsak na svoj način. Drago je zaradi komunikacijske oviranosti najraje v svojem svetu tišine in miru. Največ riše s kredo, rad ustvarja tudi akvarele. Všeč so mu naravne lepote in dediščina, kot so kmetije in kašče. V Mozirju in okoliških krajih išče zanimivosti, ki jih upodobi. V čudovitem naravnem okolju in med prijaznimi ljudmi se dobro počuti, zato bo prihajal tudi v prihodnje.

Udeleženci kolonije so svoja dela postavili na ogled v Slomškovi dvorani, novembra pa jih bodo razstavili v Galeriji Mozirje.

Umetnost ne pozna omejitev. Kolonija je povezala ustvarjalnost ljudi z različnimi ovirami in tistih, ki živijo polnočutno, ter znova pokazala, da smo na tem področju vsi enaki.

**Urša Jakop
MDGN Velenje**

Pred hišo pisateljice Ane Wambrechtsmamer na Planini

Pod petstoletno lipo z razbojnikom Guzajem

IZLET V NEZNANO

V meglenem jutru smo se iz Trbovelj odpeljali proti Ljubljani. Pri bežigraskem stadionu smo se srečali s prijatelji in se skupaj odpeljali v neznano. Najprej smo se ustavili na Trojanah, kjer smo se okrepčali s kavo in znamenitimi krofi, pot pa nadaljevali proti Šentjurju, kjer se nam je pridružila simpatična vodička Aleksandra. Šentjur je rojstni kraj zdravnika in skladatelja Alojza Ipavca, središče mesta pa se ponaša z njegovim doprskim kipom.

Naslednja postaja je bil Rogatec, kjer smo si ogledali etnološki muzej na prostem, v katerem so ohranili srednještajersko ljudsko stavbno dediščino iz 19. in sredine 20. stoletja, med njimi izvorne objekte in rekonstruirane kmečke ter obrtniške stavbe. Z muzejskimi mentorji smo pekli kruh, imenovan žulike, obiskali kovača, pletli kitice iz ličja ter izdelke odnesli s seboj. Severozahodno nad mestnim trgom stoji dvorec Strmol, prvič omenjen leta 1436, ko so ga Celjski grofje podelili Jakobu Str-

Muzej na prostem v Rogatcu

molskemu. Danes je obnovljen in ima status kulturnega spomenika.

Pot smo nadaljevali do Planine pri Sevnici, kje smo si potešili lakoto. Vodička nas je povabila tudi na ogled muzeja NOB ter etnološke zbirke, nato pa smo se do gradu Planina sprehodili čez trg, kjer stoji sramotilni steber, imenovan pranger. Prestopnike so brez vode in hrane priklenili k njemu, lahko tudi za ves dan, mimoidoči pa so jih opazovali, zbadali, žalili in obmetavali.

Po strmi pešpoti smo se povzpeli do gradu Planina, ki je še iz turških časov, na njem pa sta nekaj časa živela tudi Friderik Celjski in njegova velika ljubezen Veronika Deseniška. Ima obnovljeno kaščo in je primeren za gastronomske in druge do-

godke. Po urejenem grajskem parku smo se sprehodili do turške lipe, kje smo srečali razbojnika Guzaja.

Po kratkem okrepčilu in kvizu o znamenitostih, ki smo si jih ogledali, smo se pomudili še pri medičarju. Razkazal nam je panje in razložil, kako prideluje med ter zakaj so čebele za človeka tako pomembne. Poskusili smo cvetlični in gozdni med, medico ter ekološka jabolka in hruške.

Ker je bilo že pozno, smo se morali vrniti. Obisk Kozjanskega je bil kljub megli zelo poučen, saj o njem vemo bolj malo, čeprav ima zanimivo zgodovino, čudovito pokrajino in prijazne ljudi.

Irena Kralj
Foto: Slavko Pavlič

Pikin festival

Nekaj članov društva, ki so sodelovali na delavnici

Od 19. do 24. septembra je v Velenju potekal 23. Pikin festival. Vsako leto se ga udeležijo otroci in odrasli iz vse Slovenije, ki lahko sodelujejo na različnih delavnicah. Organizator je letos k sodelovanju povabil tudi Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih Velenje, česar smo se zelo razveselili. Sodelovali smo z delavnico, v okviru katere smo obiskovalcem prikazali uporabo različnih tehničnih pripomočkov za osebe z okvaro sluha, med drugim telefona za naglušne, budilko z vibratorjem in bliskavico, prenosni hišni zvonec z bliskavico, FM sistem za individualno uporabo, indukcijsko zanko za večje prostore ter brezžične slušalke za poslušanje radia in televizije. Z njimi si lahko vsi, ki imajo okvaro sluha, vsaj delno olajšajo življenje.

Med mladimi je bilo največ zanimanja za enoročno abecedo, ki smo jo skupaj z besedami prikazovali na ekranu. Starejše obiskovalce smo seznanjali s predpisi o pridobivanju slušnih aparatov ter jim razdeljevali zloženke, kjer je opisan postopek za njihovo pridobitev. Mnogo obiskovalcev je zanimalo učenje govornice gluhih, zato smo jih povabili v društvo, kjer se lahko udeležijo začetnega tečaja slovenskega znakovnega jezika. Na delavnici nas je obiskala tudi Pika Nogavička, ki si je z zanimanjem ogledala tehnične pripomočke ter se naučila pozdrava s kretinjo in prikaza svojega imena z enoročno abecedo.

Zahvaljujemo se vsem, ki so kot prostovoljci sodelovali na festivalu ter obiskovalce seznanjali z načinom dela v društvu in z življenjem ljudi z okvaro sluha. Mnoge je zanimalo, kako jim lahko pomagajo, kakšno je njihovo življenje ter kako družba skrbi zanje, zlasti na področju izobraževanja in zaposlovanja.

S podobnimi delavnicami je potrebno sodelovati na čim več prireditvah, saj širšo javnost z njimi seznanjamo z našim načinom življenja in s težavami, s katerimi se srečujemo.

Franc Kos, MDGN VELENJE

31. rekreativni kolesarski maraton v Radencih

Konec avgusta je bil v Radencih 31. rekreativni kolesarski maraton. Tudi letos se ga je udeležilo veliko naših predstavnikov. Prijavilo se nas je petnajst – Sabina Hmelina, Bojan Cmok, Daša Peperko, Jurij Šmid, Robert Rogelj, Jerica Rogelj, Jožef Švent in Matjaž Jelnikar iz Društva gluhih in naglušnih Celje, Branko Brumec iz Medobčinskega Društva gluhih in naglušnih Slovenske Konjice, Vitanje in Zreče, Maks Stopar iz Društva gluhih in naglušnih Ljubljana ter Ignac Jakopina, Jožica Verbančič, Emilija Pocak, Tatjana Cigan, Jože Zemljčič in Dragica Bračič iz Društva gluhih in naglušnih Pomurja Murska Sobota. Na maraton je bilo prijavljenih več kot petsto udeležencev iz vse Slovenije. Tekmovanje je bilo razdeljeno na tri etape – mali maraton 27 kilometrov z dvema vzponoma, srednji maraton 54 kilometrov s štirimi vzponi ter veliki maraton 72 kilometrov s sedmimi vzponi. Naši predstavniki so se udeležili malega in srednjega. Vreme je bilo lepo, tekmovalci pa smo imeli med kolesarjenjem čudovit razgled na vinograde. Vse etape so bile vidno označene, na postojanki v Staveščinah pri Spodnjih Ivanjcih pa so nas pogostili s hladno pijačo in sadjem.

Ko smo zadihani prikolesarili na cilj, so nam prijali masaža nog, topli obrok in hladna pijača. Veselje, da smo vsi zvožili do cilja, je bilo nepopisno in ob veselem kramljanju smo hitro pozabili na utrujenost. Zanimive so bile tudi reakcije slišočih, ko so nas opazovali pri sporazumevanju v znakovnem jeziku. Pokazali smo jim, da smo polni življenja, ciljev, optimizma in veselja. Prav navdušeni pa smo bili, ko smo kot skupina prejeli pokal za drugo mesto. Duška smo si dali ob pivu in domači salami, s katero nas je pogostil predsednik društva Ignac Jakopina. Prireditelji so izžrebali tudi praktične nagrade, vsi udeleženci pa smo dobili lepe športne majice. Zadovoljni smo se dogovorili, da se maratona udeležimo tudi prihodnje leto in skušamo nanj privabiti še več gluhih in naglušnih tekmovalcev.

Dragica Bračič, DGNP Murska Sobota

Udeleženci maratona

Slovenska košarkarska reprezentanca gluhih

SVETOVNO PRVENSTVO GLUHIH V KOŠARKI V PALERMU

Slovenija je na največjih tekmovanjih gluhih košarkarjev v preteklosti že dosegala vrhunske rezultate, tokrat pa je bil cilj, da se s pomlajeno ekipo uvrstimo v četrtfinale. Na olimpijskih igrah, svetovnem in evropskem prvenstvu so naši košarkarji večkrat posegli po medaljah – v zbirki imajo eno zlato, tri srebrne in dve bronasti. Na zadnjem svetovnem prvenstvu leta 2007 pa so bili četrti.

Slovensko ekipo so tokrat sestavljali številni novinci in igralci, ki v preteklosti niso imeli veliko priložnosti za igro. Nastop so iz različnih razlogov odpovedali nekateri dosedanja nosilci igre, ni pa bilo niti Mihe Zupana, ki je vselej največji adut. Zupan, ki je bil tudi kandidat za nastop na evropskem prvenstvu slišičih v Litvi, se je zaradi poškodbe moral odpovedati obema nastopoma.

Na novinarski konferenci pred prvenstvom je kapetan ekipe Damjan Šebjan poudaril, da bodo kljub pomladitvi dali vse od sebe. Dodal je, da je razočaran, da so ekipo zapustili izkušeni igralci, vendar imajo novega trenerja in optimistično zrejo v prihodnost. Na tekmovanju bodo pokazali srce in športnega duha ter kot pravi športniki zastopali svojo državo.

Oba z Damjanom – prvenstva sem se udeležil kot sekretar Športne zveze gluhih Slovenije – sva pouda-

mila, da si košarkarji in drugi gluhi športniki želijo več podpore države ter čim hitrejšo izenačenje statusa vrhunskih športnikov z neinvalidi. Spomnila sva na številne uspehe slovenskih gluhih športnikov, tudi košarkarjev, ki pa jim, razen časti, niso prinesli ničesar. Damjan je dodal, da fantje hodijo v šolo ali službo, za košarko pa žrtvujejo dopust in tvegajo zaposlitev. Prav tako imajo manj treningov in so slabše pripravljene kot tekmeči, ki imajo boljše razmere za delo.

Novi trener Izidor Križan je povedal, da so priprave potekale dobro ter je bilo za vse poskrbljeno. Nekaj težav so imeli s poškodbami, saj je bilo kar pet igralcev poškodovanih. Ekipo je prenovljena, v njej pa je veliko igralcev, ki doslej niso imeli vodilne vloge. Nekateri starejši so sodelovanje odklonili, manjkal je predvsem dolgoletni kapetan Sašo Lukič. Brez Mihe Zupana je bil realni cilj uvrstitev v četrtfinale, polfinale pa le velika želja.

Na Siciliji so se najboljši gluhi košarkarji borili od 16. do 24. septembra. Slovenija je v predtekmovalni skupini ostala brez največjega tekmeca, saj so košarkarji in košarkarice iz Združenih držav Amerike zaradi finančnih težav odpovedali svoj nastop. Pomerila se je s Turčijo in Japonsko, ki sta bili po mnenju vodstva premagljivi, a le z resnim in srčnim pristopom vseh igralcev.

Na prvenstvu so poleg Damjana Šebjana nastopili Klemen Javornik, Matic Makuc, Peter Potočnik, Jan Orešnik, Blaž Urh, Robert Vlah, Simon Grošelj, Miro Marolt, Miha Jakofčič, Peter Rankovič in Miha Fabijan. Ekipo smo spremljali trener Izidor Križan, njegov pomočnik Bogdan Tanasič, fizioterapevt Matej Kovač, snemalec Gorazd Orešnik in vodja odprave Anton Petrič.

PRVI IN DRUGI DAN PRVENSTVA

Naša reprezentanca je na Sicilijo prispela v poznih večernih urah in

se nastanila v hotelu Torre Normanna, ki stoji na pečini nad Tirenskim morjem v kraju Altavilla Milicia 45 kilometrov vzhodno od Palerma. Ko smo prispeli v hotel, smo doživeli neprijetno presenečenje, saj smo namesto rezerviranih in plačanih dvoposteljnih sob dobili triposteljne oziroma dvoposteljne s pomožnim ležiščem, kamor so gostitelji namestili po tri osebe. Tudi ostalim reprezentancam se je godilo enako, organizatorji prvenstva pa so z nepoštovanjem dogovora povzročili veliko razburjenja. Kljub temu da smo vnaprej plačali dvoposteljne sobe, nismo imeli izbire.

Prihodnji dan smo imeli ob desetih načrtovan trening v športni dvorani Palacio v kraju Termini Imerese nekaj kilometrov stran od hotela. Ker pa voznik avtobusa, ki nas je peljal na trening, ni vedel, katera dvorana je prava, nas je odpeljal v napačno. Ko smo končno prispeli do prave dvorane, je bila ta zaprta. Tam ni bilo nikogar in med tem ko je po prenosnih telefonih potekala 'vroča' komunikacija, so se fantje 'cvrli' na vročem sicilijanskem soncu, saj daleč naokoli ni bilo nobene sence. Morali so se vrniti nazaj v hotel in tam na zunanjem igrišču opraviti suhi trening. Zvečer so imeli trenerji in vodje reprezentanc burno srečanje, kjer je padlo veliko pritožb nad slabo organizacijo prvenstva. Treningi so odpadali kot po tekočem traku, v sobah pa ni bilo ustekleničene vode, kljub temu da na Siciliji voda iz pipe ni najbolj čista. Organizatorji so se zapletli v nepotrebna birokratska opravila, ki so povzročala motnje, in si otežili organizacijo prvenstva.

Drugi dan prvenstva bi morali v isti dvorani kot dan poprej imeti popoldanski trening, a so fante ustavili tik preden so se vkrcali na avtobus in jih obvestili, da zaradi stavke delavcev tovarne Fiat, ki so blokirali ceste, trening odpade. Trener je čas, namenjen treningu v dvorani, izkoristil za srečanje, kjer so vadili taktične poteze ter kombinacije v napadu in obrambi. Ob šestnajstih so se odpravili v Cefalu, kjer je z mimoho-

dom štirinajstih moških in desetih ženskih reprezentanc (Španci so v zadnjem trenutku odpovedali udeležbo) potekala otvoritev prvenstva.

TRETJI DAN – SLOVENIJA : JAPONSKA

Po vseh pripetljajih je naša reprezentanca nestrpnostno dočkala prvo tekmo in se v svoji tekmovalni skupini pomerila z Japonsko.

Tekmo so začeli s peterko Damjan Šebjan, Miha Jakofčič, Matic Makuc, Simon Grošelj in Peter Rankovič. Prvo četrtino so igrali po sistemu eden na enega in ob koncu vodili s 30 proti 10. V drugi četrtini so Japonci spremenili taktiko ter s hitrimi prodori in protinapadi skušali zmanjšati razliko, kljub temu pa je Slovenija povedla s 44 proti 16. V tretji četrtini se je trener Križan odločil, da bo v igro Japoncev vnesel nemir, tako da je občasno postavljaj consko obrambo 2-3. Tovrstna taktika se je obrestovala, saj so Slovenci na ta način ustavili hitre akcije Japoncev. Ves drugi polčas so imeli nadzor nad igro in dovolj veliko razliko v rezultatu, da je trener v igro lahko poslal tudi mlade košarkarje, ki so na tem prvenstvu zaigrali prvič. Tretjo četrtino so končali s 64 proti 25, v zadnji četrtini pa je Slovenija rutinsko vodila igro in zmagala s 95 proti 30.

Na zadnji tekmi z Japonci na poletnih olimpijskih igrah v Tajpeju leta 2009 je Miha Jakofčič osvojil 49 točk, na tokratni pa 33. Priložnost za igro so dobili tudi drugi igralci. Debitant Blaž Urh se je izkazal v obrambi, vendar si je v borbi za odbito žogo zvil gleženj in odšepal z igrišča. Drugi debitant Robert Vlah je japonskemu trenerju povzročal sive lase, saj je s trdo obrambo najboljšemu japonskemu igralcu Akitu Nakayami onemogočal prodore pod koš.

Posebnost tekme je bilo veliko število slovenskih skokov, 32 v napadu in 26 v obrambi. Tekmo so sodili sodniki Gintaras Vitkaus iz Litve,

Aleksej Davidov iz Rusije in Fabio Scarpa, gluhi sodnik iz Italije.

Za Slovenijo je Miha Jakofčič osvojil 33 točk, Peter Potočnik 4, Jan Orešnik 14, Matic Makuc 20, Klemen Javornik 4, Miha Fabijan 4, Simon Grošelj 10 in Peter Rankovič 6.

ČETRTI DAN – TRENING

Naši reprezentanti so imeli po zmagi nad Japonsko prost dan, ki so ga izkoristili za trening. Opoldne sta se trener Križan in njegov pomočnik Tanasič odpravila v izvidnico v Cefalu, kjer sta si ogledala tekmo med Japonsko in Turčijo. Turčija je bila prihodnji dan nasprotnica naše reprezentance in je po pričakovanjih z veliko razliko premagala Japonsko. Pozornost trenerja sta pritegnila turška igralca, številka 15, ki je igral na krilu, in branilec s številko 10, ki sta igro vodila s hitrim tempom, Turki pa so imeli na klopi tudi štiri najboljše igralce.

Po kosilu je naša reprezentanca izvedla še kondicijski trening, saj so se zavedali, da bo na tekmi s Turčijo odločilnega pomena prav vzdržljivost. Turčija je imela zanimivo postavitev 1-2-2 po celem igrišču, ko pa je nasprotnik prešel polovico igrišča, so se takoj povlekli v consko postavitev 3-2. Naši igralci so morali biti zbrani pri podajah in vodenju žoge, saj je pri tovrstni postavitvi zelo pomembno, da žoga hitro potuje in se jo čim manj vodi. Predvidevali smo, da bo tekma med Slovenijo in Turčijo zanimiva ter se bo odločala na koncu.

Častno pokroviteljstvo nad svetovnim prvenstvom gluhih v košarki je prevzel predsednik Košarkarske zveze Italije in nekdanji italijanski reprezentant Dino Meneghin.

PETI DAN – SLOVENIJA : TURČIJA

Slovenska košarkarska reprezentanca gluhih je peti dan s Turčijo odi

Rokovanje po zaključku tekme

grala zadnjo tekmo v predtekmovanju. Turki so nastopili z ekipo, ki ni bila enaka kot na olimpijskih igrah gluhih v Tajpeju, saj so v njej nastopili štirje novi igralci. Trener Križan je ugotovil, da omenjeni igralci, ki so tekmo z Japonci presedeli na klopi za rezervne igralce, predstavljajo potencialno grožnjo slovenski ekipi, da bi v predtekmovanju osvojila prvo mesto v skupini in s tem boljše izhodišče za četrtfinale.

Zadnjo tekmo v predtekmovanju so naši igralci začeli s peterko v sestavi Damjan Šebjan, Miha Jakofčič, Matic Makuc, Simon Grošelj in Peter Rankovič. Prvo polovico prve četrtine so vodili in imeli nadzor nad igro, nato pa so Turki zadeli dve trojki in v našo vrsto vnesli precejšen nemir. Čeprav je trener z menjavami skušal ohraniti nadzor, so do konca prve četrtine Slovenci lovili korak s Turki, ki so povedli z 19 proti 16.

Ostale četrtine so bile v znamenju Turkov. Koclis in Dursun sta razbijala slovensko obrambo, visoka Sen in Kaya pa dominirala pod košem, zato Jakofčič ni mogel uspešno izvajati prodorov po levi. Šebjan se je trudil kriti Dursuna, a je bil ta zanj prehiter. Makuc zaradi poškodbe kolena ni zdržal pritiska turškega napada, z njim pa se ni mogel kosati niti Rankovič. Javornik je večkrat prodrl pod koš, žoga pa je ostala izven njega. Končni rezultat je bil 93 proti 49 za Turčijo.

Za Slovenijo je Damjan Šebjan osvojil 5 točk, Miha Jakofčič 12, Matic Makuc 16, Robert Vlah 2, Klemen Javornik 5, Miha Fabijan 2, Simon Grošelj 3 in Peter Rankovič 4.

Trener slovenske reprezentance Izidor Križan je po tekmi izjavil, da morajo najprej prespati boleči poraz, nato pa s hladno glavo ugotoviti, kaj je bilo narobe, da so fantje med igro tako popustili. Poudaril je, da se jim na tako zahtevnih tekmah pozna pomanjkanje visokih igralcev, in dodal, da noče iskati izgovorov za poraz, vendar je bila večina igralcev bolnih, saj so se okužili s trebušno virozo. Kljub porazu gredo naprej, saj jih čaka četrtfinalna tekma z reprezentanco Venezuele, katera ima podoben slog igre kot košarkarji iz Združenih držav Amerike, ki jo bodo skušali presenetiti.

PROST DAN

Predtekmovanja so se končala, prvi dve ekipi iz skupine sta nadaljevali s tekmovanjem v četrtfinalu, ostale pa tekmo za uvrstitev od 9. do 14. mesta.

V četrtfinalu se je Slovenija pomerila z Venezuelo, Turčija pa z Grčijo. Prost dan so reprezentance izkoristile za izlet v Palermo, ki je z nekaj manj kot milijonom prebivalcev gospodarsko, kulturno in politično središče Sicilije ter velja za središče znamenite sicilijanske mafije. Ravno zato mnogi ob omembi mesta pomislijo na kriminal, streljanje, grožnje in napade, a to so le prizori iz filmov. Palermo je, kljub bedi prebivalcev zaradi brezposelnosti, mesto, ki očara s svojo barvitostjo, sijajem preteklosti, sredozemskim vzdušjem, počasnostjo življenja ter pisanostjo trgov in pristanišč.

Pogled s trajekta, ki se v jutranjem svitu približuje pristanišču, na hribovito pokrajino Conca d'Oro (Zlata školjka) je v pravem vremenu nepozaben. Mesto s severa obdaja Monte Pellegrino in z juga Capo Zafferano, vmes pa je rodovitna pokrajina, kjer so bili nekoč številni nasadi agrumov, palm in oljk, zaradi česar je ta del Sicilije dobil ime Zlata školjka. A širjenje mesta v zaledje je močno okrnilo nasade, pa tudi značilnega zlato-rumenega sija ni več. Tako kot v večini italijanskih mest je tudi v Palermu vožnja z avtomobilom precej stresna.

Promet se lahko hitro ustavi, kar upočasni premike z enega konca na drugega, težava pa je tudi pomanjkanje parkirnih mest. Zato si je mesto najprijetneje ogledati peš, saj so znamenitosti blizu druga drugi. V pomoč je tudi mestni avtobus, ki ob prometnih konicah res ni najhitrejše prevozno sredstvo, pripelje pa na želeno lokacijo in prihrani stres, ki bi ga doživeli za volanom.

Obisk mesta smo pričeli na križišču Quattro Canti v srcu Palerma. Na križišču, ki se uradno imenuje

Končni vrstni red v predtekmovanju			
Skupina A	Skupina B	Skupina C	Skupina D
1. Italija	1. Litva	1. Venezuela	1. Turčija
2. Izrael	2. Ukrajina	2. Grčija	2. Slovenija
3. Rusija	3. Tajvan	3. Poljska	3. Japonska
4. Kanada		4. V. Britanija	

Piazza Vigliena, se sekata dve najpomembnejši ulici, Via Vittorio Emanuele in Via Maqueda, znano pa je tudi po štirih vodnjakih in kipih, ki krasijo pročelja stavb. Tik ob križišču je cerkev San Giuseppe dei Teatini, ki v notranjosti skriva značilno sicilijansko baročno okrasje, v bližini pa so tudi trg Pretoria z velikim vodnjakom Fontana Pretoria, ki je delo florentinskih manierističnih kiparjev, cerkev La Martorana z enim najbogatejših mozaičnih sklopov na Siciliji in cerkev San Cataldo s tremi značilnimi arabskimi kupolami. Med umetnostno-zgodovinske znamenitosti mesta spadata še katedrala in normanska palača. Prva stoji na mestu krščanske bazilike iz 6. stoletja, ki jo je v času Arabcev nadomestila mošeja.

Palermški nadškof je dal v času Normanov zgraditi novo katedralo, ki naj bi pričala o moči nadškofije. Gradnja se je začela okoli leta 1170, katedrala pa je bila posvečena 15 let kasneje. V stoletjih, ki so sledila, so stavbo večkrat 'popravljali', zato ima gotske in klasicistične značilnosti, njena glavna turistična znamenitost pa so sarkofagi. Normanska palača je znana predvsem po kapeli Palatini z mozaiki, ki jo je kot dvorno cerkev kmalu po kronanju dal zgraditi Roger II. Kljub kasnejšim spremembam notranjosti ni izgubila harmonije, ki je nastala s spajanjem različnih tradicij – latinske bazilike, bizantinske kupole in mozaikov ter arabskega stalaktitnega stropa.

SEDMI DAN – NOVI PORAZ SLOVENIJE PROTI VENEZUELI

Slovenska košarkarska reprezentanca gluhih je četrtfinalno tekmo proti prvaku panameriške celine Venezueli izgubila z rezultatom 53 proti 88. Naši fantje so tekmo začeli v postavi Šebjan, Jakofčič, Orešnik, Makuc in Rankovič. Taktika ekipe je bila blokada hitrega venezuelskega organizatorja igre Pacheca Carlosa in nepredvidljivega centra Luisa Romera. Na začetku prve četrtine sta reprezentanci igrali enakovredno,

Slovinci v akciji

na koncu pa so Slovenci zgrešili serijo metov in izgubili precej žog. Drugo četrtino so začeli z rezultatom 21 proti 12 za Venezuelo. Igra je potekala v znamenju čvrste slovenske obrambe, v prodorih pa naši igralci niso bili dovolj spretni.

Na srečo so nasprotniki imeli podobne težave, so pa dobili igro v skokih. Slovenski kapetan in organizator igre Damjan Šebjan je prehitro naredil tri osebne napake, zato ga je trener Križan zamenjal z mlajšim Klemnom Javornikom. Polčas se je končal z rezultatom 36 proti 22 za nasprotnike.

Tretjo in četrto četrtino je zaznamovala hitra in na trenutke ostra igra. Rankovič si je prislužil dve osebni napaki in izključitev. Igralec v centru Jakofčič je moral prevzeti obrambo pod košem, kjer sta mu preglavice delala Romero v centru in Crespo na krilu. Romero je bil kljub preveliki teži izredno gibčen in je zadel razdalje, Crespo pa je dobival dvoboje pod košem. Tretja četrtina se je končala v korist Venezuele z rezultatom 59 proti 37, v zadnji četrtini pa je trener Križan spremenil taktiko in z menjavami poskušal zaustaviti hitre akcije Venezuele, saj si je prva peterka nabrala veliko osebnih napak.

V igro je poslal mlade igralce Urha, Fabijana, Vlaha in Javornika. Kljub mladosti in pomanjkanju izkušenj z

velikih tekmovanj so se srčno borili in se metali za vsako žogo. Pohvaliti je treba Urha, ki je med prodorom dosegel svoj prvi koš na velikih tekmovanjih. Jakofčič je naredil peto osebno napako in Slovenija je ostala brez centra. Končni rezultat je bil 88 proti 53 za Venezuelo.

Za Slovenijo je Miha Jakofčič osvojil 25 točk, Blaž Urh 2, Jan Orešnik 16, Miha Fabijan 2, Peter Rankovič 6 in Matic Makuc 2.

Trener je po tekmi ekipo pohvalil za borbenost, zlasti mlade in neizkušene igralce, ki so garali v obrambi in pokazali, da se za prihodnost slovenske košarke gluhih ni bati, saj končni rezultat ni pokazal prave slike.

Poudaril je, da so bili slovenski reprezentanti po statističnih podatkih boljši od Venezuelcev skoraj v vsem, slabši so bili le v številu izgubljenih žog (38), zaradi česar so tekmo izgubili s tako veliko razliko. Izgubljene žoge so bile posledica zelo agresivne obrambe na celotnem igrišču, ki je naše mlade upe popolnoma zmedla. Dodal je, da slovenske tekmovalce čaka še težka tekma proti domačinom, Italijanom, ki so izgubili proti Ukrajini.

Rad bi pohvalil tudi fizioterapevta Mateja Kovača, ki je imel ogromno dela in izjavil, da je na igrišču huje kot v bolnišnici.

Najboljši strelec Miha Jakofčič

OSMI DAN – NESREČNI PORAZ PROTI ITALIJANOM

Tekme za uvrstitve od 5. do 8. mesta so potekale v Bagherii, na predzadnji tekmi prvenstva pa je Slovenija z rezultatom 43 proti 75 nesrečno izgubila proti Italiji. Z Italijani so zadnjo tekmo odigrali leta 2002, ko so jo premagali na svetovnem prvenstvu v Atenah.

Za tekmo trener ni izbral standardne peterke, temveč je na začetku na klopi pustil Rankoviča, proti Italijanom pa so se borili kapetan in organizator igre Damjan Šebjan, Jan Orešnik in Matic Makuc na krilu, branilec Klemen Javornik in Miha Jakofčič v centru.

V prvi četrtini so igrali po sistemu mož na moža, Italijani pa so takoj na začetku z dvema košema Bartolja povedli s 4 proti 1. V nadaljevanju je prevladala italijanska obramba, našim fantom nikakor ni uspelo zadeti koša, Di Marzio in Pozzoli pa sta Italijane pripeljala do vodstva z 10 proti 1. Z metom za dve točki in prostim metom Orešnika se je Slovencem igra odprla. Jakofčiču sta uspela dva prodora pod košem. Slovenska obramba je bila na trenutke agresivna, italijanski trener Rosciglione pa je zaradi namišljene poškodbe Carolija in Pozzolja neuspešno protestiral pri sodnikih. Sledila je

serija zgrešenih metov Slovencev, Italijani pa so imeli enominutni odmor. Rezultat je bil 20 proti 15 za nasprotnike.

V drugi četrtini je trener Križan izbral taktiko s consko obrambo 2-1-2 in naši igralci so razliko zmanjšali na 4 točke. Caroli in Pignataro sta s trojko in meti za dve točki znova zvišala razliko. V igro je stopil Rankovič in s skoki pod domačim košem skušal preprečiti napade Italijanov, na drugi strani pa je Graziosi s skoki lovil odbite žoge slovenske reprezentance in jih podajal za protinapad. Italijani so dlje časa vodili s šestimi točkami razlike, nato pa je Orešnik izgubil žogo ter zgrešil met za dve točki, Jakofčič pa trojko. Četrtnina se je končala z rezultatom 36 proti 27 za Italijane.

Tretja četrtina se je nadaljevala s consko obrambo, v napadu pa so naši tekmovalci zgrešili serijo metov za tri točke, zato je trener Makuca in Grošlja zamenjal z Orešnikom in Javornikom. Rankovič in Makuc sta v napadih prehitro naredila štiri osebne napake, zaradi česar so Italijani v osmih prostih metih dobili šest točk. V zadnjem delu je bila z dvema trojkama Jakofčiča premoč na strani Slovenije, končni rezultat pa je bil 51 proti 42 za Italijo.

V zadnji četrtini se je začel italijanski 'ples'. Slovenci so izgubili nadzor nad igro, nasprotniki pa so bili uspešni v skokih v napadu in obrambi. Orešnika so blokirali pod košem, Makuca so odrinili na črto za met trojke, Jakofčiča pa odrezali od soigralcev. Javornik je skušal prodreti z desne, a brez uspeha, Rankovič pa je naredil peto osebno napako. Luculano in Caroli sta zadela nekaj metov za dve točki. Tri minute pred koncem tekme je Križan z menjavo igralcev poskušal razbiti italijansko ofenzivo. V igro je poslal Urha, Vlaho in Potočnika, kar pa ni ustavilo zaleta nasprotnikov, ki so celotno četrtnino suvereno nadzorovali igro. Njihov koš se je v tem času zatresel le enkrat, priigrali pa so kar 24 točk. Tekma se je končala z zmago Italije s 75 proti 43.

Za Slovenijo je Miha Jakofčič osvojil 18 točk, Jan Orešnik 5, Matic Makuc 12, Klemen Javornik 6 in Peter Rankovič 2.

Slovenski trener je po tekmi dejal, da se po porazu v četrtfinalu nikakor niso mogli pobrati ter da se jim pozna, da imajo na klopi malo igralcev in veliko poškodb. Dodal je, da ne išče izgovorov za poraze, realno pa več kot toliko niso mogli storiti.

ZADNJI SLOVENSKI TEKMOVALNI DAN - NEUSPELA 'REVANŠA' PROTI TURKOM

V boju za sedmo in osmo mesto so se pomerili košarkarji iz Slovenije, ki so jih pred tem premagali Italijani, in predstavniki Turčije, ki je izgubila proti Izraelu. Za Slovence je bila omenjena tekma bolj pomembna s psihološkega kot športnega vidika, saj so se hoteli Turkom oddolžiti za boleči poraz.

Prva četrtina je bila spodbudna, organizator igre Šebjan je dobro začel svoje akcije, prostor pod košem pa je obvladoval Jakofčič. Slovenci so turške igralce v napadu ovirali z obrambo 2-1-2. Turki so bili živčni, ker so jim naši reprezentanti v napadu odvezemali žogo, v obrambi pa dobivali dvoboje v zraku, saj so naredili kar 8 skokov. Pri koncu četrtnine se je poškodovale turški krilni center Kaya, ki je moral zapustiti igro, njegovi soigralci pa so rezultat reševali z meti za tri točke. Prva četrtina se je končala z 19 proti 18 za Slovenijo.

Druga četrtina je bila v znamenju dvobojev v zraku. Centra Jakofčič in Rankovič ter branilec Šebjan (kljub 175 centimetrom telesne višine) so uspešno skakali in lovili žoge ter skupaj naredili 12 skokov. Slovenska obramba se je gibala po sistemu 2-3 in Turke odpravljala na črto za tri točke, kar pa jim ni preprečevalo, da ne bi zadevali z razdalje. Ekipi sta izmenično vodili, na koncu pa je bilo 37 proti 35 za Turke.

Trener Križan je v tretji četrtini predstavil obrambo na 3-2, da so Slovenci bolj na široko pokrivali turške igralce. Le-ti so izvedli nekaj uspešnih prodorov pod koš, Jakofčič in Orešnik pa sta z zadetki uspešno zaključila štiri protinapade. Rankovič je preprečeval turške prodore pod koš ter jim trikrat odvezel žogo, Makucu pa je popustila zbranost in je trikrat zgrešil. Turki so s trojkami popravili rezultat in razliko zmanjšali na dve točki. Ob koncu tretje četrtine so Slovenci vodili s 54 proti 52. Celotno zadnjo četrtino, razen minuto in 40 sekund pred koncem, so Slovenci obvladovali igro. Orešnik je s prodori pod koš in z zadetki vnašal zmedo med turško obrambo. Slovenija je vodila z dvema do šestih točk razlike, zadnji dve minuti pa je fantom zbranost popustila. Večkrat so zgrešili koš in delali nepotrebne osebne napake. Turki so to izkoristili in z dvema uspešnima protinapadoma ter z metom z razdalje v zadnji sekundi rezultat izenačili na 66 proti 66.

V petminutnem podaljšku so igro vodili Turki in zapirali prostor pod košem. Ker našim fantom prodori niso uspevali, so poskušali nadzor prevzeti z meti z razdalje. Pri rezultatu 72 proti 75 je 30 sekund pred koncem podaljška z metom za tri točke Jakofčič poskušal izsiliti novi podaljšek. Turki pa so z odbito žogo hitro prešli v protinapad in tekmo zaključili z zmago 77 proti 72. Slovenija je zaključila tekmovanje in se uvrstila na 8. mesto.

Za Slovenijo je Damjan Šebjan osvojil 3 točke, Miha Jakofčič 27, Jan Orešnik 18, Matic Makuc 14, Klemen Javornik 4 in Peter Rankovič 6. Trener je po tekmi povedal, da so se na zadnji tekmi Slovenci pokazali v povsem drugačni luči. Igrali so dobro, tako v napadu kot v obrambi, nasprotnika pa zmedli s kombinacijami različnih načinov obrambe. Pohvalil je celotno ekipo in dejal, da bi s tako igro lahko posegla tudi kakšno mesto više. Nastop na prvenstvu je kljub slabši uvrstitvi ocenil pozitivno, saj so na tekmovanju veliko priložnosti dobili mladi igralci. Posebej

Močna turška obramba

je pohvalil Jana Orešnika, ki je za reprezentanco zagotovo odigral najboljšo tekmo v karieri. Zaključil je, da tekmovalce najprej čaka počitek, zatem pa se bodo začeli pripravljati na evropsko prvenstvo, ki bo prihodnje leto v turški Konyi, pomembno pa bo predvsem zato ker se bo prvih pet ekip avtomatično uvrstilo na poletne olimpijske igre gluhih. Prihodnje leto računajo tudi na pomoč najboljšega igralca Mihe Zupana, s pomočjo katerega se bo Slovenija zagotovo borila za višja mesta.

LITVA SVETOVNI PRVAK, MIHA JAKOFČIČ NAJBOLJŠI STRELEC

Svetovno prvenstvo se je končalo s tekmo med Litvo in Venezuelo. Litovci so nasprotnike porazili s 101 proti 73 in postali svetovni prvaki. Drugo mesto je osvojila Venezuela, tretje pa Ukrajina, ki je z 68 proti 61 premagala Grčijo.

Pri ženskah so Švedinje s 50 proti 46 premagale Litovke in tretjič zapored osvojile naziv svetovnih prvakinj. Tretje so bile Ukrajinke.

Za najboljšega strelca prvenstva z osvojenimi 115 točkami so razglasili slovenskega reprezentanta Miho Jakofčiča in ga uvrstili tudi med naj-

boljšo peterko tekmovanja, ki so jo poleg njega sestavljali še Litovca Arvydas Bareikis in Robert Puzinas, Italijan Dario Pignataro ter Venezualec Miguel Blanco. MVP igralec je postal Robert Puzinas.

V najboljšo žensko peterico so bile izbrane Švedinja Cecilia Ferm, Litovki Grazina Jocyte in Jurgita Jankute, Italijanka Simona Cascio ter Grkinja Alexandra Kotsiafti. Najboljša strelka prvenstva je bila s 105 točkami Alexandra Kotsiafti, MVP igralka pa Cecilia Ferm.

Anton Petrič

Prihodnje svetovno prvenstvo gluhih v košarki bo leta 2016 v Taoyuanu na Tajvanu.

Kolesarski izlet v Bohinj

Prvi dan v oktobru smo se polni pričakovanja odpravili na zaključno prireditev kolesarskega maratona Slovenija kolesari v Bohinju. Po poti smo imeli meglo, v Bohinjski Bistrici pa nas je pričakalo sonce. Start je bil v kampu Danica, kjer smo se pripravili na kolesarjenje ter prejeli bone za kosilo in pijačo, vstopnico za ogled slapa Savice in majico. Izbirali smo lahko med dvema progama – krajšo, dolgo 34 kilometrov, in daljšo, 54-kilometrsko, kjer je bilo več vzponov. Odločili smo se za krajšo, na kateri smo se naužili lepote Bohinja.

Ob glavni cesti smo prikolesarili do Bohinja ter nadaljevali do Ukanca, ob tem pa občudovali čudovito jezero zelenkaste barve. Po isti poti smo se vrnili do mosta v Bohinju ter se povzpeli do smučišča Senožeta, pot pa nadaljevali po novo asfaltirani kolesarski stezi ob potoku in po gozdu, kjer je majhna jasa, na kateri znotraj ograde prebivajo domače živali. Na poti sta bili dve postojanki, kjer smo se lahko odžejali in okrepili z energijskimi prehranskimi dopolnili. Na cilju, ki je bil prav tako v kampu Danica, smo se preoblekli, pospravili kolesa in se odpravili na kosilo. Udeležence maratona so pozdravili župan Občine Bohinj Franc Kramar, predsednica Kolesarske zveze Milena Črnilogar Radež, predstavnik Turistične zveze Slovenije Tomaž Marinko in podpredsednik Odbora športa za vse pri Olimpijskem komiteju Slovenije Rafko Križman. Sledil je program, v okviru katerega so se predstavili mladi harmonikar Jaka Taler, folklorna skupina Kulturnega društva Bohinj, direktor Novative Iztok Reter, vinska klet Trta ter domači sirar Odolnjek. Podelili so številna priznanja, med drugim najstarejšemu udeležencu, ki je štel 83 let. Naša skupina, ki je z organizatoriko Sabino Hmelina štela šestnajst udeležencev, pa je z navdušenjem prejela kristalno plaketo za največ udeležencev na kolesarski trasi. Po kosilu smo se po lesenih stopnicah odpravili na slap Savico in občudovali naravne lepote. Tam smo se fotografirali in se nato vrnili v kamp Danica, kjer je potekalo žrebanje privlačnih nagrad, med njimi gorskega kolesa Cult. Izžrebali so tudi dva naša predstavnika. Prireditev se je končala z nastopom folklorne skupine, v katerem so plesalci drug drugemu podajali klobuke. Domov smo se odpravili nasmejani, upajoč, da se prihodnje leto spet udeležimo tekmovanja.

Iva Pajtler, DGN Celje

Udeleženci tekmovanja

V kolesarski opravi

Pri slapu Savica

MEDNARODNE NOVICE – OKTOBER 2011

Lepo pozdravljeni, gluhi, uporabniki znakovnega jezika in drugi zainteresirani bralci. Za vas sem pripravil šestnajst novic iz sveta gluhih in s področja znakovnega jezika.

POLITIKA

Evropski parlament je 25. oktobra sprejel poročilo gluhega poslanca Adama Kose o mobilnosti in vključevanju invalidov ter Evropski strategiji o invalidnosti 2010 – 2020. V njem veliko omenja uporabo znakovnega jezika in države poziva, naj ga priznajo. Omenjeni dokument bo dolgoročno vplival na Evropski akt o dostopnosti (EAA), ki naj bi bil sprejet konec prihodnjega leta.

Evropska unija gluhih se bori za dostop do nujnih klicev na številko 112 v znakovnem jeziku s pomočjo video tehnologije in pisne komunikacije. Pobudo, imenovano Zapisana deklaracija 35/2011, je doslej podpisalo že več kot 34 odstotkov članov Evropskega parlamenta. Predstavniki Evropske unije gluhih se nameravajo do konca novembra udeležiti še dveh zasedanj Evropskega parlamenta, kjer bodo pridobivali podpise. Če bo deklaracija sprejeta, bo verjetno vplivala na zakonodajo v državah članicah.

Predstavniki Svetovne zveze gluhih (WFD) in Odbora mladih Svetovne zveze gluhih (WFDYS) so se udeležili četrte konference nacionalnih strank o Konvenciji o človekovih pravicah za invalide v New Yorku. Okrepili so partnerstvo z Organizacijo združenih narodov, njenimi agencijami, nevladnimi organizacijami in nacionalnimi vladami ter so-govornike ozaveščali o rabi znakovnega jezika. Seja, katere se je udeležilo 600 delegatov, je potekala v znakovnem jeziku. Vodil jo je gluhi poslanec v madžarskem parlamentu dr. Gergely Tapolczai. Ozaveščanje delegatov ima pomembno vlogo pri oblikovanju tisočletnih razvojnih ciljev Organizacije združenih narodov, ki morajo biti doseženi pred letom 2015.

Enajstega oktobra sta predsednika univerze za gluhe Gallaudet in Rochesterjevega tehničnega inštituta ameriškemu kongresu in trem gluhim osebam predstavila vpliv višje izobrazbe gluhih in naglušnih na zaposlovanje. Oprla sta se na raziskavo iz leta 2010, v kateri so ugotovili, da je v Združenih državah Amerike zaposlenih le 48 odstotkov gluhih in naglušnih, brezposelnih pa je več kot 50 odstotkov. Senator, ki je vodil pogovor in postavljaj vprašanja, je med predstavitvijo nekajkrat uporabil krenjo in enoročno abecedo, na koncu pa pripomnil, da je to prvo kongresno zaslišanje pred publiko, sestavljeno iz samih gluhih.

ŠPORT

V Južni Koreji je potekalo tretje svetovno prvenstvo gluhih v badmintonu. Udeležilo se ga je več kot 98 tekmovalcev iz 19 držav, ki so tekmovali v šestih disciplinah – ženske in moški posamično, ženske in moške dvojice, mešane dvojice ter ekipno. Največ medalj so osvojili domačini, sledili pa sta jim Rusija in Litva. Med moškimi posamezniki je zlato priigral predstavnik Rusije, med ženskami pa predstavnica Tajvana.

Na ameriškem srednješolskem nogometnem prvenstvu kot prodiralec tekmuje tudi gluhi šolar Ty McRae. Ves čas ima ob sebi tolmača – v razredu, na treningu, na igrišču in v dvorani. Ker pa ne more biti ob njem na tekmi, sta se trener in organizator igre naučila osnovnih krenenj, soigralci ga podpirajo na športni poti, navijači pa nosijo majice, na katerih so narisane krennje.

Sredi oktobra je bil pod okriljem Evropske zveze za šport gluhih (EDSO) na Češkem seminar o športu žensk. Na njem so sodelovale aktivne in nekdanje gluhe športnice iz dvanajstih držav ter trije gluhi predavatelji. Dogovorili so se, da bodo ustanovili komisijo za ženski šport, v statut vključili listino o njem ter se potrudili za boljše povezovanje.

KULTURA

Konec oktobra so v ameriških kinematografih začeli predvajati film z naslovom 'Hammer', ki govori o življenju gluhega rokoborca Matta Hamilla. Med njegovimi športnimi dosežki izstopajo trikratni naslov študentskega državnega prvaka, udeležba na olimpijskih igrah gluhih Deaflympics leta 1997 in 2001 ter borbe v UFC. Glavni igralci so gluhi, film je prejel nagrado na osmih festivalih, hvalijo pa ga tudi mediji.

Na ameriški televiziji že predvajajo dokumentarni film z naslovom 'Deaf Jam', ki odkriva lepoto in moč poezije v znakovnem jeziku. V njem se gluha judovska najstnica skupaj s sliščečo Palestinko pripravlja za nastop na ameriškem državnem tekmovanju v poeziji.

ZANIMIVOSTI

Skupnost gluhih je letos dosegla novi Guinnessov rekord. V več kot petsto šolah je 94.489 otrok v znakovnem jeziku naenkrat kretalo isto pesem. Akcijo, ki se imenuje 'sign2sing', bodo ponovili prihodnje leto. Nanjo je prijavljenih že več kot 510 šol, v njej pa lahko sodelujejo tudi slovenske šole. Več informacij o dogodku je na spletni strani www.sign2sing.org.uk.

V medijsko izolirani Severni Koreji so za 52 uslužbencev iz Združenja za invalide ter za sliščeče družinske člane, ki imajo gluhe otroke, prvič organizirali tečaj znakovnega jezika. Starši so bili z njim zelo zadovoljni, saj so se končno lahko začeli pogovarjati s svojimi otroki. Tečaj je tudi izhodišče za študij in razvoj korejskega znakovnega jezika.

V Teksasu so odprli restavracijo ViUDA Bistro, v kateri so glavni kuhar, njegovi pomočniki ter šef restavracije gluhi.

V Londonu vsako leto izberejo petnajst tako imenovanih vodij, ki skrbijo za odpravljanje problemov, s katerimi se srečuje mesto. Župan je med letošnje vodje izbral tudi gluhega ustanovitelja organizacije 'Deaf Unity' Abdisalana Gasa, ki gluhe prebivalce spodbuja k množičnejšemu vključevanju v izobraževanje.

V Lesotu je vladajoča stranka gluho programsko vodjo Zveze gluhih in direktorico Nacionalnega združenja invalidov Likopo Lesoetsa nagradila za posebne dosežke na področju ženske problematike.

PRAVO IN SODSTVO

V Belgiji je skupina sliščih staršev gluhih otrok zaradi diskriminacije vložila tožbo proti flamski vladi in nekaterim šolam. Njihovi otroci so bili od tridesetih ur na teden, ki jih preživijo v šoli, upravičeni le do sedmih ur tolmačenja v znakovnem jeziku. Sodišče je septembra odločilo, da so omenjeni pogoji diskriminatorni, ter določilo, da mora biti tolmačenih vsaj 70 odstotkov učnih ur. K odločitvi sodišča je pripomogel tudi Flamski dekret o enakih možnostih in obravnavi, ki je bil sprejet leta 2008.

TEHNOLOGIJA

Sony je izdelal prototip očal za gluhe in naglušne, v katerih se med gledanjem filmov pojavljajo podnapisi. Gledalci lahko izbirajo med podnapisi v šestih jezikih ter spreminjajo velikost črk. Prodajati jih bodo začeli prihodnje leto.

Robert Lah Veršič

V SPOMIN

*Mamica je kakor sonček,
srček njen je zlat,
kakor žarek, ki posije
od nebeških vrat.*

SUZANA PEPERKO

24. 12. 2006 – 24. 12. 2011

Mineva 5 let, odkar te ni več med nami,
a v mislih in srcu boš vedno ostala.
Pogrešamo te!
Tvoje hčere Dina, Deja in Daša ter vsi, ki
smo te imeli radi.

V SLOVO

Od nas se je za vedno poslovil Janez Vrtačnik. Živel je tiho in umaknjeno v svojem domu daleč od vrveža velikih mest. V mladih letih je iz litijskih hribov večkrat prišel v Ljubljano in se udeleževal športnih ter družabnih srečanj. V zadnjih letih ga v društvu nismo pogosto videvali, saj so ga bolezen in slabe prometne povezave zadrževale v domačem kraju. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Člani DGN Ljubljana

Summary - povzetek

The mission of disability organisations is satisfying the needs of disabled. With a law the state assigned this task to disability organisations which in many areas complete its care or even replace it. In this respect we have difficulties to understand the deputies who with a strong majority once more voted for the change of the law which in the long run brings no improvement in operation of disability organisations but the abridgement and consequently a drastic decrease of the special social programmes' financing. Unfortunately the deputies neglected the opinion of the National Council of Disability Organisations, President of the Republic, Government Council for Persons with Disabilities, National Council, Human Rights Ombudsman and many others. That is why we have decided to collect the signatures for the call of the first referendum on disability in European Union.

We participated in the extensive research conducted by the Urban Planning Institute and the Social Protection Institute. With our participation, examination of the materials, comments, suggestions and argumentation of our users' needs they completed the research and prepared a public presentation of the results.

The outcome of European project called Accessibility of the content in the sign language has already been shown on the web where special icons mark the content in the sign language. The project itself is a huge step forward in informing general public about web contents in the sign language.

We were unpleasantly surprised by the decision of the legislator to change the Drivers Act in the part applying to deaf persons where additional limitations and conditions have been added for the first group. Immediately calling for a meeting with representatives of the Clubs we prepared the complaint and suggestions for the Ministry of the Interior to change the law.

In the past Slovenian deaf basketball players achieved top results at different contests, e.g. Olympics, World and European Championships, winning one gold, three silver and two bronze medals. Having a rejuvenated team of many new young players who had only a few chances to play in the past, our goal was to get into a quarterfinal of the World Championship in Palermo. Some well-established players together with our biggest hope Miha Zupan who was injured were also missing. At the end they missed the quarterfinal and ranked eight.

Naslov: **Center možnosti, Drenikova 24, Ljubljana - vhod iz Aljaževe ulice**

Tel: **01/ 505 80 46**

Fax: **01/ 500 15 22**

E-pošta: **naklusni@zveza-gns.si**

Več informacij: **www.zveza-gns.si**

Uradne ure: **Vsako sredo od 13h do 18h**

(brezplačni preizkus tehničnih pripomočkov in pravna pomoč)

Pravico imam slišati in razumeti

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE